

zij niet onder controle hebben, constateert hij. Na nog een paar sprekers krijgt Elaine Botha het woord, hoewel ze aanvankelijk niet van plan was dat te doen. Haar in grote aandacht aangehoorde en emotionele, persoonlijk gerichte woorden constateren een probleem: „Hoe kunnen we profetisch spreken zodat we on speaking terms blijven met alle mensen?“, een constatering: dat „het hoofdprobleem in haar land is dat het lichaam van Christus, de kerk van de Heer Jezus Christus, er niet toe gekomen is om elkaar over en weer te accepteren“, en een oproep: „We belong to one another, we belong to the body of Jesus Christ and you need to help us to understand that in South Africa. That is all I can say. Thank you Mr. Chairman.“ In de ban raak je ook als Sam Buti spreekt over Beyers Naude – a good Christian who has gone out of the lager for his conviction – en aan het slot van zijn volstrekt duidelijke betoog ingaand op eerdere opmerkingen over verzoening: „We are here not to accuse our brothers from Potchefstroom, not to accuse the whites of South Africa. But what we want to say to them is this: we love you. Please do not push us into that trek-mentality of pushing us out and saying to us you belong to that piece of land and you belong to that piece of land. We are together in South Africa. . . .“

Het is elf uur als Gerald van der Zande vanuit een korte samenvatting van het verhandelde er op wijst dat er nauwelijks tijd meer is voor geduld, afwachten en hopen op betere tijden, daar moet nu wat aan gedaan worden en daarom richt hij persoonlijke vragen en oproepen tot verschillende sprekers om in Gods naam elkaar de weg niet te blokkeren. Zijn woorden worden gevolgd door een even persoonlijk als duidelijk verhaal van Johan van de Vijver. Hij roept zeer indringend de P.U. op om sommige besluiten te heroverwegen en de niet-Potchefstromers om met de Potchefstromers „to exploit what we have in common, that common basis of Christian brotherhood“ om te kunnen kritiseren en inspireren naar de „way out“.

„I shall be very brief“ zegt Reverend Haan als hij in een aansprekend bijbelwoord en gebed de avond gaat sluiten. Het is half twaalf. De koffie heeft vanaf half negen onaangeroerd gereed gestaan.

Wat mij persoonlijk vooral bij zal blijven als ondertoon van deze hele avond in het bijzonder is de aanwezigheid van een „werkelijke band van christe-

lijke liefde en de wens om in dit band verenigd te zijn“, zoals reverend Haan dat in zijn slotwoord omschreef. Die gemeenschappelijke basis maakte trouwens gedurende de gehele conferentie werkelijke gesprekken mogelijk. Dat is een frappant verschil met de sfeer bijvoorbeeld tijdens de discussies over de doelstelling op de V.U.

We kunnen het niet laten en gaan ten huize van Richard Mouw door met praten. Het wordt weer half twee. Om twee uur breekt (eindelijk) een afschuwelijk onweer los.

Woensdag 16 augustus

Het is koeler. Nadenkend en pratend over gisteravond worden een paar dingen duidelijker. De afwezigheid van de VU als instelling bij de conferentie maakte haarzelf „onkwetsbaar“ voor kritische vragen en dat is nooit een christelijke opstelling bij uitnemendheid. Door die afwezigheid wordt de zaak waar het om gaat echter des te sterker een zaak van de andere instellingen – Calvin College, I.C.S. etc. – waardoor het duidelijk ook een zaak van de Conferentie als geheel is geworden. Ten derde is de alliantiegedachte nu voorlopig wel van de tafel. Bij veel deelnemers is teleurstelling over het feit dat de VU er niet is. 's Morgens is er nog een forum met de inleiders van de voorgenoemde dagen. 's Middags is er een excursie. Ik besluit thuis te blijven om aan mijn stuk voor vrijdagmorgen de laatste hand te leggen.

Tijdens de avondmaaltijd hoor ik toevallig over de bomexplosies bij het huis van Beyers Naudé. Men wil het bericht eerst controleren en verzoekt nog geheimhouding, er zijn er nog maar vier die het hier weten. Aan een tafeltje naast ons beginnen een Nederlander en een paar Afrikaanders Sarie Marijs te zingen. Pijnlijke coincidentie. 's Avonds bij Prof. Momsma zit ik ineens in het Frans met zijn echtgenote Sartre en Kafka te vergelijken. Mevrouw Momsma moet n.l. over een week haar doctoraal examen in die taal doen. Daarna uiteraard discussies over Z.A. Het wordt half twee voor we thuis zijn.

Donderdag, 17 augustus

Reverend Sam Buti verzorgt de zittingsopening. Hij sprak n.a.v. 2 Cor. 5 : 11-21 : over het ambt der verzoening. Daarna volgt o.m. een officiële mededeling over het gebeurde bij Beyers Naudé's huis.

We zijn begonnen aan het tweede deel

van de conferentie: gerechtigheid in de internationale economische orde. Wat me daarbij opvalt is de onmacht van de conferentie als deze problematiek in concreto wordt uitgewerkt. Onder 's huids rommelt het over moties, resoluties, brieven etc. i.v.m. de business-meeting van vanavond. Met name na dinsdagavond zijn velen er van overtuigd dat er een brief moet naar de Bestuursraad van de PU, met een paar hele duidelijke vragen. Daarnaast is ook het gevoel dat de VU moet worden duidelijk gemaakt dat zij gemist wordt en zich niet zo (makkelijk) van haar verantwoordelijkheid kan afmaken. Daarover zal de tweede brief moeten gaan. Uiteraard is er daarna een gesprek in particuliere kring dat tot na enen duurt.

Vrijdag, 18 augustus

Vanmorgen is het onze beurt. Met de betogen van onze referenten maakt het toch wel wat los. Kennelijk is het goed aangekomen. Ik huiver soms van het fundamentalisme-eschatologisme waarmee men in de angelsaksische theologische wereld sommige dingen te lijf – of beter niet te lijf gaat. In de middagvergadering zit Elias Tema voor. Dat levert prompt een felle clash op met de Afrikaander die de loftrompet steekt over de thuislandenpolitiek waarvan hij overigens zelf zegt dat dat buiten de orde is. Tema kapt de zaak koninklijk. Na afloop debatteren die twee nog bijna een uur lang door. Als we buiten komen blijkt er ineens een beklemmende hitte te hangen.

's Avonds wordt ons een diner aangeboden door de stad Grand Rapid. De maaltijd wordt geopend met het „Onze Vader“ door ieder in zijn eigen taal hardop gebeden. Een onvergetelijk gebeuren. Barbara Carvill nodigt ons na afloop mee naar huis. Zij is docente Duits. De hitte drukt zwaar, maar in de verte hangt onweer en bliksem. Als ik op weg naar de keuken een kinderstem hoor doe ik voorzichtig een deur open en zit even later een kleuter – die door de hitte nog niet slaapt – voor te lezen. Studium Generale. Daarna weer discussies over Z.A. We zijn om half twee net voor de zware bui thuis.

Zaterdag, 19 augustus

's Morgens een algemene zitting over de rol van onze instellingen. Een viertal rectoren (Oh, Sutarno, Diekema en Van der Walt) spreken over diverse aspecten van die rol. Aan het slot zijn er conceptbrieven aan de V.U. en de P.U. die 's middags kunnen worden besproken.